

lastnih izkušenj od nekdanj gojim ta načela: „Slovani, občujte med seboj vsak v svojem narečju, kakor so nekdanj delali Grki; to je najnaravnejša in najbolj praktična pot k rešitvi velikega problema. Za to pa je treba samo pasivnega znanja slovanskih jezikov. Tega si je pa lahko pridobiti. Aktivna zmožnost slovanskih jezikov (govorjenje) je primeroma precej težka stvar.“

To „pasivno znanje“ vseh slovanskih narečij hoče g. pisatelj razširiti kar najbolj enostavnim potom. Njegov smoter je popolnoma praktičen. Ko primerja g. pisatelj s češkega stališča razna narečja, nahaja največ sorodnosti s svojo materinščino v poljščini. Večji je razloček med veliko in malo ruščino. Srbohrvaščina se mu zdi češčini izredno bližnja, o slovenščini pa trdi, da je Čehu skoro popolnoma nerazumljiva, ko jo prvič sliši. Glavni vzrok temu je pač slovenski naglas, ki je zelo različen od češkega. Moti se pa g. pisatelj, ako meni, da je pismena slovenščina bolj

namešana s tujimi elementi, kakor druga slovanska narečja. Pismena slovenščina je primeroma čistejša od marsikaterega drugega slovanskega jezika.

G. pisatelj obravnava nato posamezne dele primerjajoče slovnice v raznih primerih. Posamezne kratke sestavke s potrebnimi pojasnili postavlja drugega za drugim, prepuščajoč jezikovnemu čutu, da najde in si vtisne značilne lastnosti posameznih narečij.

Posebno zanimiv je oddelek „Významosloví“, v katerem obravnava pisatelj o raznem pomenu besed. „Posebno jugoslovanščina je bogata izrazov, ki imajo drugačen pomen, kakor v drugih slovanskih narečjih“ (str. 154.).

Slovenskih zgledov je v knjigi jako mnogo in so prav dobro zbrani. S tem si je pisatelj še zlasti pridobil naše zahvalno priznanje. Tako medsebojno spoznavanje Slovanov je danes najbolj praktično in najbolj hvaležno delo za uresničenje idealne kulturne vzajemnosti slovanske.

Dr. E. L.

NAŠE SLIKE.

Vinjeta Žmitkova (str. 321.) nam kaže prizor kresne noči. Na gori goré kresovi, dečki pa skačejo čez ogenj. Staro in mlado se raduje tega starega slovanskega običaja.

„Portret starega moža“ (str. 325.) je ena novjših — in smemo reči — najboljših Groharjevih slik. Vsaka poteza je izrazita in krepka. Možakar sedi v gostilni in drži desnico na mizi. Gotovo zahteva „liter vina“. To je Gorenjec, Groharjev rojak. Original je tudi v barvi jako dober, zdrav, svež in krepak.

Valvazorjev spomenik v Ljubljani (str. 329.) je mojstrsko delo našega priznanega kiparja Alojzija Gangla. Kip je postavljen pred deželni muzej na trgu, ki čaka še najprimitivnejše regulacije. Okolica ga seveda ne krasi; morda bodo zdaj hitreje regulirali trg pred muzejem, ko jim Valvazor tako nujno dokazuje potrebo preureditve... Gospod Gangl je modeliral soho Valvazorjevo in naredil tudi načrte za podstavek. Valvazorjeva po-

stava je viteška in odločna. Krepak mož v opravi XVI. stoletja stoji na visokem podstavku nekako kljubovalno — ponosno. V eni roki drži listino, znamenje, da je zgodovinar, druga roka pa kaže na okolico, kot bi hotel reči, da je to ona dežela, kateri je posvetil vse svoje pisateljske moči. Postava je 3'40 m visoka, vliata iz brona in teži 1600 kg. Kip je jako fin. Kako izraziti je obraz, v katerem je Gangl mojstrsko modeliral portretne poteze našega velikega kronista! Vliata je spomenik tvrdka Krupp na Dunaju, naslednica nekdanje od Fernkorna ustanovljene c. kr. bronaste livarne. Postava je bi'a vliata v štirih kosih, šivi so umetno zadelani. Ves spomenik napravi jako impozanten vtisk. Gangl je pokazal v njem, da stoji v kljub vsem sedanjim modam na stališču klasične, mirne in veličastne umetnosti, ki je še vedno najbolj pripravna za monumentalna dela. Postament je izklesal kamnosek gosp. Feliks Toman iz pohorskega granita. Spomenik je naročilo naučno ministrstvo, ki ga pozneje pokloni Ljubljani. To je krasen dar za naše stolno mesto. Naš odlični kipar pa je postavil ž njim tudi svoji umetnosti časten spomenik.

„Povodenj na barju“ (str. 344–345) nam kaže pogled na barje z ljubljanskega Gradu. Lep in pretresljiv je ta prizor, kadar se sveti širna ravan v odsvitu večernega solnca, vsa preplavljena od vodâ, ki ne morejo najti hitrega odtoka. A gorje takrat ubogemu barjanu, kateri na svojem „otoku“ čaka, da premine ta huda nadloga! A ž njo gredo tudi priidelki, in kar mu ostane, to je beda in revščina!

Kopitarjevi rokopisi v ljubljanski licejski knjižnici. Pod tem naslovom priobčuje G. A. Iljinskij v Izvestijh znanstvene akademije v Petrogradu (1904, IX. 1, str. 247–272) vse s cirilico pisane rokopise našega Kopitarja, izvzemši Supraslijski rokopis in Damascena. Pisatelj je bival meseca januarja in februarja l. 1903. v Ljubljani, da jih je proučil.

Dr. Aleksander Bresztyenszky.

Hrvaški narod je zadela jako občutna izguba letos dné 9. maja, ko je na svojem posestvu Plesu pri Veliki gorici umrl po dolgotrajni mučni bolezni dr. Aleksander Bresztyenszky.

Dr. Bresztyenszky je bil rojen 5. sept. l. 1843. v Prečcu. Prve šole je obiskoval v Zagrebu, juridična predavanja je pa slušal deloma v Zagrebu, deloma v Budim-Pešti, kjer je bil promoviran za doktorja prava l. 1868. Kot vrlo nadarjen in umen pravnik je dobil precej profesuro na tedanji pravoslavni akademiji v Zagrebu; a ko je bilo l. 1874. odprto vseučilišče, je postal vseučiliščni profesor ter je predaval na pravoslavni fakulteti državljansko in državno pravo. Že leta 1875.–1876. je bil dekan pravoslavne fakultete, a l. 1880. je bil izvoljen za rektorja. Bil je član izpraševalne komisije za državne in sodnijske izpite. Kot vseučiliščni profesor je delal jako mnogo, a ker je bil živahnega temperamenta, so bila njegova predavanja sploh zelo zanimiva. Dr. Bresztyenszky je bil izvrsten govornik in mladina ga je zelo rada poslušala. Že kot profesor se je bavil rad s politiko; toda ko je postal Khuen Hedervary ban, je bila to nevarna stvar za vsakoga, ki ni bil pristaš madjarske ideje.

Bresztyenszky je bil sicer za zvezo z Ogrsko, toda za pošteno zvezo; po mišljenju in delovanju plemeniti mož ni mogel odobravati nasilja bana Khuena. To je ban kmalu opazil ter začel preganjati svojega nekdanjega sošolca. Vendar se ga ni upal poprej odstraniti, nego šele leta 1894. Takrat je bil Bresztyenszky mestni zastopnik zagrebški ter je odločno branil avtonomijo občinsko proti novemu zakonu, katerega je skoval ban Khuen, samo da dobe večino po mestih mažaroni. To je bil povod, da je bil Bresztyenszky upokojen.

Za dr. Bresztyenskoga to ni bilo nič hudega, ker je bil premožen mož; podal se je na svoje po-

sestvo, kjer se je bavil s knjigo in tudi s politiko. Ko je hrvaška opozicija začela iznova borbo proti Khuenu, je stopil tudi pokojnik v bojne vrste ter bil l. 1897. izvoljen kot opozicionalec v hrvaški sabor v svojem kotaru velikogoriškem. Ta kotar je zastopal do svoje smrti ter zanj mnogo storil v gmotnem pogledu.

V saboru je bil brez dvoma najboljši govornik. Govoril je gladko in tako lepo, da so se mogli vsi njegovi govori tiskati brez popravljanja, tudi govori, ki jih je govoril ex abrupto. S finimi dovtipi je spravil prav pogostoma samega bana Khuena v veliko zadrego. Mažaroni so se ga bali kot nobenega drugega.

Pokojni dr. Bresztyenszky je bil odločen katoličan, kar je kazal povsod, a pridobil si je še posebnih zaslug pri snovanju prvega katol. shoda, na katerem je govoril krasen govor o odnošaju cerkve do države.

Dr. Bresztyenszky se je bavil predvsem s pravoslovnimi študijami ter je napisal lepo število učenih razprav. Znamenit govor je govoril kot rektor l. 1880. o svobodnem pouku na vseučiliščih. Iz tega govora se vidi, kako je cenil pravo znanost sploh. Zato so cenili njegove mnogobrojne pravoslovne razprave v časopisu „Hrvaškega pravoslovnega društva“. Najznamenitejša v tem časopisu je njegova razprava o avstrijskem načrtu civilno-pravdnega reda. Izdal je tudi nekoliko posebnih del. Posebno so znana: „Dokumenti plemenite občine Pleso-Rakarje od 1642 do 1746“ ter „Liberalizem in katolicizem“. Pisal je mnogo tudi za „Katolički List“. Znamenite so njegove razprave: „Interkonfesionelne postave“, „Hočemo li postati svobodni zidarji?“, potem več člankov o konkordatu. L. 1896. je začel izdajati časopis „Balkan“, ki pa ni dolgo izhajal, ker ni bilo smisla v občinstvu za take učene revije.

Kot politik se je Bresztyenszky posebno trudil, da zedini razpršene hrvaške stranke v borbi za pravice hrvaškega naroda. Še zadnje dni svojega življenja je delal za ta smoter. Bil je odločen in pogumen borivec za verske in politične pravice hrvaškega naroda.

Evgen Kumičić.

Hrvatoma je umrl prošli mesec tudi znani pisatelj Evgen Kumičić. Bil je izredna prikazen na književnem in političnem polju.

Rojen je bil 11. januarja l. 1850. v Vršču na istočni obali Istre. Nižje šole je dovršil v svojem rodnem mestu, gimnazijo pa na Reki, v Kopru in Zadru. Potem se je posvetil filozofskim študijam na vseučilišču v Pragi in kasneje na Dunaju. Bavil se je največ z zgodovino, zemljepisjem in filozofijo.

L. 1874. je deloval kot suplent na gimnaziji v Spljetu, toda dolgo ni vzdržal. Potem se je podal v